
ПРОГЛАД

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 2, 2016 (год. XXV), ISSN 2367-8585

НОБЕЛОВАТА НАГРАДА НА ВИСЛАВА ШИМБОРСКА – 20 ГОДИНИ ПО-КЪСНО

WISLAWA SZYMBORSKA'S NOBEL PRIZE AWARD: 20 YEARS LATER

The paper marks the 20th anniversary of the awarding of the Nobel Prize to eminent Polish poet and translator Wisława Szymborska. It focuses on Szymborska's contributions to international cultural exchanges.

Keywords: Szymborska, Nobel Prize, anniversary

По повод 20-годишнината от присъждането на Нобеловата награда на изтъкнатата полска поетеса и преводачка Вислава Шимборска се прави ретроспекция на нейните заслуги за международния културен обмен.

Ключови думи: Шимборска, Нобелова награда, годишнина

Преди 20 години Шведската академия удостоява Вислава Шимборска с Нобеловата награда за литература, а официалната формула на награждаването гласи, че Шимборска е авторка на „поезия, която с ироничната си прецизност позволява на историческия и биологически контекст да се прояви във фрагментите на човешката действителност“ (Rusinek 2016: 15).¹ Поетесата започва своята нобелова реч с думите:

¹ Срв. статията на Маргрета Григорова, посветена на поезията на В. Шимборска, в раздел „Статии“ на настоящия брой. – Бел. ред.

Казват, че в едно слово най-трудно е първото изречение. Е, то е вече зад гърба ми... Но усещам, че и следващите изречения ще бъдат трудни, третото, шестото, десетото, чак до последното, защото трябва да говоря за поезията. По тази тема съм се изказвала рядко, кажи-речи никога. И винаги с убеждението, че не го правя особено добре. Затова словото ми няма да е много дълго. Несъвършенствата се понасят по-леко, ако ги получаваме в малки дози (Szyborska 1996).

Преди да получи наградата, името ѝ от няколко години се появява сред номинираните кандидати за нея. Когато ирландският поет Шеймъс Хийни получава литературната Нобелова награда през 1995 г., това е въздишка на облекчение за Вислава Шимборска. Познатите ѝ се шегуват, че тя най-вероятно е единственият поет на света, който не иска да получи това престижно признание. В съответствие с принципа, че на всекиго понякога се случва именно онова, което най-малко желае, полската поетеса е наградена още през следващата година (Rusinek 2016: 13). В деня, в който получава обаждане от представител на Шведската академия, за да я информира официално, че е избрана да получи Нобеловата награда, тя е в красивия полски град Закопане и в момента пише стихотворение, към което се връща години по-късно (Szczęsna, Bikont 2012: 299; Scharf 1997: 63). Шимборска не обича интервютата и публичните изяви (Baranowska 1996: 10), но като се има предвид значимостта на акта на признание, нейното участие е наложително. В първите интервюта притеснен журналист я пита: „Госпожо Чеслава, дали тази голяма награда ще промени нещо?“ Шимборска отговаря: „Вислава, Вислава – поправяйки журналиста, неправилно произнесъл името ѝ – трябва да привикна с тази мисъл. Засега имах само секунда време да взема реланиум с малко вода“ (Szczęsna, Bikont 2012: 299). Един от първите, които се обаждат, за да поздравят поетесата, е друг полски Нобелов лауреат от 1980 г. Чеслав Милош (Carpenter 1998: 153). Позвънявайки от Калифорния, той казва на Шимборска, че „това, което се случва, е чудесно, защото потвърждава позицията на полската поезия“ (Rusinek 2016: 13).

Нобеловата награда „парализира“ Шимборска за дълго време. През 1997 г. тя се връща към писането на фейлетони за различни

книги, а лирични творби публикува три години, след като е обявено от светлините на прожекторите – през 2000 г. В края на 1999 г. дава на своя секретар Михал Рушинек да препише две стихотворения. Когато я пита защо точно две, отговаря, че литературната критика със сигурност ще коментира нейната поезия преди Нобеловата награда и след нея. По този начин тяхната любознателност ще се разпредели равномерно (Rusinek 2016: 122 – 124).

В петнадесетте години след получаването на Нобеловата награда Шимборска издава три стихосбирки – „Миг“ („Chwila“), „Двуточие“ („Dwukropki“), „Тук“ („Tutaj“) и успява да довърши други тринайсет стихотворения, които са издадени след смъртта на поетесата в стихосбирката „Wystarczy“ (Szczęsna, Wikont 2012: 355). Първоначално тя смята, че събитията около популярността, свързана с Нобеловата награда, ще продължат в месеците от октомври до декември, т.е. от обявяването до получаването. След това започва да мисли, че нобелист се остава само в продължение на една година, т.е. до момента, в който се избере нов лауреат. Всъщност, оказва се, че Нобеловата награда е като татуировка – остава до края на живота (Rusinek 2016: 65).

Но Нобеловата награда през 1996 г. е и милион долара (Rusinek 2016: 65). Шимборска знае, че трябва да реши какво да направи с толкова голяма парична сума. Тя е сигурна, че не иска да задържа парите за себе си, а да прави добрини (Szczęsna, Wikont 2012: 361). Поетесата решава да даде трийсет процента за благотворителност. Има обаче едно правило: тази благотворителност трябва да е насочена само към институции. Дискретно подпомага свои приятели писатели, които са в тежко финансово положение. Оказва финансова подкрепа при издаването на литературни вестници – онези, които са ценни според Шимборска. Също така, дарява средства и на здравни заведения. Дълго време обмисля да създаде фондация. Тя би следвало да продължи нейното дело в помощ на писателите (Rusinek 2016: 62 – 66).

Според волята на нобелистката, изразена в завещанието ѝ, е основана фондацията „Вислава Шимборска“. Това се случва през април 2012 г. От януари 2013 г. фондацията започва да помага на писатели в затруднено финансово положение, а от септември 2013 г. – да присъжда международна награда за поезия на името на поетесата. От 2015 г. започва да се отпуска стипендията „Адам Влодек“, посред-

ством която се насърчават творческите изяви на млади писатели, преводачи и литературни изследователи (Fundacja Wisławy Szymborskiej a).

В чест на 20-годишнината от получаването на Нобеловата награда Фондация „Вислава Шимборска“ подготвя няколко събития и скромни тържества. Въпреки че приживе поетесата не харесва годишнините, все пак следва да се напомни за случилото се преди две десетилетия. През май 2016 г. в Болоня е организиран фестивал, посветен на Вислава Шимборска. Той е проведен заедно с научна конференция, поетическа вечер с участието на приятели на поетесата, изложба на нейни колажи и концерт на Томаш Станко. На 12 юни по време на фестивала „Милош“ е представена премиера на филма „Написан живот“ („Napisane życie“). В него се появяват приятели на поетесата – Бронислав Май, Тадеуш Ничек, Тереса Валас, Ванда Коминкова, Йежи Илг, Михал Рушинек, Йоанна Шченсна, а главната героиня е самата Вислава Шимборска. Премиерата на филма се състои в киното „При овните“ („Pod Baranami“), където след прожекцията поканените гости имат възможност за среща и интервю с режисьора на филма Марта Венгел и секретаря на Шимборска Михал Рушинек. През октомври тази година Фондацията в партньорство с Ягелонския университет подготвя научна конференция, посветена на творчеството на нобелистката. Освен това на конференцията се очаква да бъде открита изложба на рядко показвани снимки на полската поетеса по време на Нобеловото тържество. Предвидено е събитията да продължат до 10 декември – точно в деня на годишнината от присъждането на наградата – с концерт на съвременна музика, вдъхновена от творчеството на Шимборска.

Тази година е преиздадена и една от стихосбирките на авторката „Хора на моста“ („Ludzie na moście“), издадена е книгата на Алис Милани „Wisława Szymborska. Życie w obrazkach“ и книгата на Михал Рушинек „Nic zwyczajnego. O Wisławie Szymborskiej“, а през есента ще се публикува кореспонденцията на поетесата с Корнел Филипович (Fundacja Wisławy Szymborskiej b).

20-годишнината от получаването на Нобеловата награда празнува и град Курник. Тук през 1923 г. в Провент² е родена Вислава

² Част от град Курник, представляваща няколко сгради разположени на 300 м. на юг от старинния замък в града.

Шимборска. От 20 май 2016 г., в продължение на двадесет последователни петъка в публичното пространство на Курник и Бнин се появяват избрани стихотворения на Шимборска (Kornik.pl). Инициатор на тази идея е Лукаш Гжегоровски – главен редактор на вестник „Курничанин“. Плакати със стихотворения на поетесата могат да бъдат открити на много места – в автобуси, в арборетум³, в старинния замък, в музея и в библиотеката. Освен това Лукаш Гжегоровски прави видеозаписи, в които последователи на поезията на Вислава Шимборска могат да прочетат нейни стихотворения. Филмите са публикувани в интернет. Редакторът на „Курничанин“ допълва, че прочитът на стихотворенията може да бъде и на чужди езици. Първи застава в подкрепа на тази идея кметът на град Курник – Йежи Лехнеровски. В кратко видео той чете стихотворението „Някои обичат поезия“. В Курник е изложена артистична композиция на корпуси от няколко автомобили, на които е нарисован творчески образ на Вислава Шимборска и образи от поетическия ѝ свят. Закриването на честването е в края на месец август с концерта „Fortuna plays Szymborska“ (Drajewski 2016).

Споменът за Шимборска в град Курник е жив не само по време на годишнините, но също така и в ежедневието. От 2012 г. в Бнин съществува „Стая за културни наследства“, където специално организирана зала е посветена на полската нобелистка и нейното семейство. Уредник на музейните експонати е Кажимеж Краваяж, който от много години се интересува не само от Вислава Шимборска, но също така и от историята на родния ѝ край⁴. Всеки посетител на музея е приет с голямо гостоприемство и лично внимание и са му предоставени информации, свързани със семейство Шимборски.

През 2013 г. е отбелязано откриването на първия в света паметник на Вислава Шимборска. Направен е под формата на пейка, на която седи котка⁵. Самата Шимборска стои до пейката, с поглед

³ Най-старият и най-големият парк от типа Дендрариум в Полша и четвърти по големина в Европа.

⁴ Авторката на настоящия текст проведе интервю с уредника на музея при посещението на композицията.

⁵ Котката на пейката има символично значение, свързано с любовта на поетесата към животните и със стихотворението „Котка в опустял дом“ – една от най-популярните лирични творби на Вислава Шимборска.

към котката. Магията на паметника допълват такива детайли, като листа хартия в ръцете на поетесата със стихотворението „Котка в опуствял дом“. Домашният любимец от своя страна седи върху свитък с фрагмент от същото стихотворение (Gliński 2013).

Творчеството на Вислава Шимборска има цивилизационно значение: то въздейства върху хората по начин, който формира и усъвършенства тяхната личност, насърчава ги да осъзнават себе си и времето, в което живеят, разкрива свят от ценности, които правят човека по-добър. Тя успява да постигне тези ефекти в световен мащаб. Въпреки трудността при произнасяне на името на поетесата на някои езици, то остава в сърцето на читателската публика (Scharf 1997: 63).

ЛИТЕРАТУРА

- Baranowska 1996:** Baranowska, M. *Tak lekko było nic o tym nie wiedzieć... Szymborska i świat*. Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie.
- Carpenter 1998:** Carpenter, J. R. Three polish poets, two Nobel Prizes. // *The Kenyon review*, 1998, Vol. 20, Number 1, 153.
- Drajewski 2016:** Drajewski, S. Czyta pan i czyta pani. Kórnik cały w...wierszach. // *Głos Wielkopolski*, 2016, 06.08.; Web. 24.08.2016 <<http://www.gloswielkopolski.pl/magazyn/a/czyta-pan-i-czyta-pani-kornik-caly-w-wierszach,10481635/>>.
- Fundacja Wisławy Szymborskiej a:** *Podstawowe informacje*. Web. 24.08.2016. <<http://www.szymborska.org.pl/podstawowe-informacje.html>>
- Fundacja Wisławy Szymborskiej b:** *20. Rocznica Nobla*. 2016, 26.04 Web. 24.08.2016. <<http://www.szymborska.org.pl/s/aktualnosci/id/204/>>
- Gliński 2013:** Gliński, M. Ławeczka Szymborskiej w Kórniku. // *Culture.pl*, 2013, 28.06.; Web. 24.08.2016. <<http://culture.pl/pl/arttykul/laweczka-szymborskiej-w-korniku>>.
- Kórnik.pl:** 20-lecie Nobla Wisławy Szymborskiej. *Urząd Miasta i Gminy w Kórniku, Kórnik.pl*. 2016, 26.05, Web. 24.08.2016 <http://kornik.pl/turystyka/aktualnosci/20_lecie_Nobla_Wislawy_Szymborskiej/>
- Rusinek 2016:** Rusinek, M. *Nic zwyczajnego. O Wisławie Szymborskiej*. Kraków: Wydawnictwo Znak.

ска. Вж. Шведек Вероника, За поетесите и котките – *Литературен вестник*, бр. 17 – 18, с. 3.

Scharf 1997: Scharf, R. F. Fair enough. Szymborska Wins the Nobel Prize. // *Jewish Quarterly*, 1997, Vol. 44, № 1, 63.

Szymborska 1996: Szymborska, W. Wislawa Szymborska – Odczyt Noblowski 1996: Poeta I Świat. // *Nobelprize.org*. Nobel Media AB 2014. Web. 24.08.2016. <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1996/szymborska-lecture-p.html>.

Вероника Шведек⁶

Превод от полски: **Маргрета Григорова**

⁶ **Вероника Шведек** (Weronika Szwedek) – докторант по полска литература във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, veronikaszwedek@op.pl